

Seletuskiri

“Põllumajandusministri 31. mai 2010. a määruse nr 66 “Kiviaia taastamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse “Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse” 58 lõike 5, § 59 lõike 5 ja § 60 lõike 4, komisjoni määruse (EL) nr 65/2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 rakendamise üksikasjalikud eeskirjad seoses kontrollimenetluse rakendamisega ning nõuetele vastavusega maaelu arengu toetusmeetmete osas (ELT L 25, 28.01.2011, lk 8–23), artikli 3 lõike 1 alusel ning kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40) artikli 18 lõike 4 alusel heaks kiidetud “Eesti maaelu arengukavaga 2007–2013” (edaspidi *arengukava*).

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 41 kohaselt on kiviaia taastamise toetuse puhul tegemist vähetootliku investeeringuga, mille all mõeldakse põllumajandusliku keskkonnatoetuse või muude põllumajanduse keskkonnaeesmärkide saavutamiseks vajalikke investeeringuid. Seetõttu makstakse toetust vaid sellise taastamist vajava kiviaia kohta, mis vähemalt 80% osas asub nõuetekohaselt hooldatud põllumajandusmaal või piirneb (st üks pool kiviaiast) vahetult vähemalt 80% ulatuses põllumajandusmaaga. Ka arengukava peatükis 2.5.1 toodud toetuse eesmärkide kohaselt ei saa arengukava 2. telje raames toetada kõiki kiviaedu (nt selliseid, mis on külas küll traditsioonilised, kuid ei piirne põllumajandusmaaga), vaid ainult põllumajandustegevusega seotud kiviaedu.

Arengukava kohaselt on kiviaedade taastamise toetuse eesmärk aidata kaasa kõrge ajaloolise, kultuurilise ja maastikulise väärtusega traditsiooniliste põllumajandusmaastike elementide, kiviaedade, taastamisele, et:

- säilitada ja suurendada maastike esteetilist väärtust;
- luua elupaiku ning suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust;
- säilitada maastiku ajaloolist ja kultuurilist väärtust.

Kiviaia taastamise toetust makstakse investeeringutoetuste põhimõttel ehk pärast projekti elluviimist, kuludokumentide ja aruandluse põhjal.

Arengukava raames on taotlusi vastu võetud kahel korral, 2008. a lõpus – 2009. a alguses ja 2010. aasta augustis. Kolmas ja selle perioodi viimane taotlusvoor on kavandatud korraldada 2012. aasta veebruaris, eelarve on u 1,28 miljonit eurot.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialist Eike Lepmets (eike.lepmets@agri.ee, tel 625 6141), juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna koosseisuväline teenistuja-nõunik Ketlyn Roze (ketlyn.roze@agri.ee, tel 625 6206). Keeleliselt toimetas eelnõu õigusosakonna peaspetsialist Leeni Silk (leeni.silk@agri.ee, tel 625 6523).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse määruse preambulit. Muudatus on seotud komisjoni määruse (EÜ) nr 1975/2006, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 rakendamise üksikasjalikud eeskirjad kontrollimenetluse rakendamise ja maaelu arengu toetusmeetmete nõuetele vastavuse kohta (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84), asendumisega komisjoni määrusega (EL) nr 65/2011. Uus määrus põhineb vanal kontrollimäärusel 1975/2006, lisaks on komisjoni määrusest (EÜ) nr 1122/2009, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses põllumajandustootjate otsetoetuskavade alusel makstavate toetuse nõuetele vastavusega, ümbersuunamisega ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga ning määruse (EÜ) 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses veinisektori toetuskavade alusel makstavate toetuse nõuetele vastavusega (ELT L 316, 02.12.2009, lk 65—112), uude kontrollimäärusesse sisse kirjutatud suurem osa sätetest, millele vana kontrollimäärus viitas, samuti on seetõttu muutunud artiklite järjekord. Enne 1. jaanuari 2011 esitatud maksenõuete suhtes kohaldatakse komisjoni määrust (EÜ) nr 1975/2006.

Punktiga 2 täiendatakse § 3 lõikega 4¹, täpsustades, et lõikes 4 nimetatud kiviaia põllumajandusmaaga piirnemise korral asub kiviaed põllumajandusmaa piirist kuni viie meetri kaugusel ning kiviaia ja põllumajandusmaa piiri vaheline ala on kaetud pinnase või taimkattega. Määruse § 3 lõike 4 kohaselt peab vähemalt 80% taastatavast kiviaiast asuma põllumajandusmaal või piirnema vähemalt 80% ulatuses põllumajandusmaaga, kus kasvatatakse toetuse taotlemise aastal põllumajanduskultuuri või mida on hooldatud, kasutades selliseid agrotehnilisi võtteid, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku ning võimaldavad seda maad ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks kasutusele võtta.

Määruse rakendamise käigus on tekkinud praktiline vajadus täpsemalt reguleerida, mida loetakse põllumajandusmaaga piirnemiseks, kuna kiviaia ääres võib olla kraav või ala, kus kasvavad puud või põõsad (ala on nt võsastunud), kuid mis omakorda jälle piirneb hooldatud põllumajandusmaaga. Erinevad võimalikud juhud on määruses kokku võetud järgmiselt: lõikes 4 nimetatud kiviaia põllumajandusmaaga piirnemise korral asub kiviaed põllumajandusmaa piirist kuni viie meetri kaugusel ning kiviaia ja põllumajandusmaa piiri vaheline ala on kaetud pinnase või taimkattega. Eelnõu koostaja arvates võiks sellisel juhul lugeda kiviaia põllumajandusmaaga piirnevaks ning taotlejal on võimalik sellisel juhul ka kiviaia taastamise toetust taotleda. Taastamise protsessi käigus tuleb puud, põõsad ja muud kiviaeda ning kiviaia ja põllumajandusmaa piiri vahelisele alale mittesobivad elemendid eksperdi poolt koostatud kiviaia määrangu kohaselt eemaldada.

Punktiga 3 täiendatakse § 4 lõikega 5. Lõike 5 kohaselt võib enne § 7 lõike 2 teises lauses nimetatud kiviaia määrangu andmist kiviaeda taastada kuni viie meetri ulatuses. Säte on vajalik kiviaia eksperdile, et hinnata kavandatava tegevuse nõuetekohasust (kiviaia piirkondlikkust). Teatavasti toetatakse selle toetuse raames üksnes piirkonnale omase kujundusega kiviaedu ning sellekohane täpne määratlus antakse eksperdi poolt. Paragrahv 7 lõike 2 kohaselt määrab ekspert piirkonnale iseloomuliku kiviaia tüübi, visandab kiviaia läbilõike joonise ning otsustab kiviaias või kiviaia ja põllumajandusmaa piiri vahelisel alal puude ja põõsaste olemasolu korral nende allesjätmise või eemaldamise. On mõistlik, et see määrang antakse enne aia põhiosa ladumist, kuna toetust makstakse üksnes selliste kiviaedade taastamise eest, kus on järgitud eksperdi poolt ette antud määrangut. Määruse rakendamise käigus aga ilmnes, et aeg, millest arvates võib kiviaeda viiest meetrist enam laduda, ei ole eesmärgipäraselt sätestatud. Algse redaktsiooni kohaselt võis kiviaeda taastada viie meetri

ulatases enne taotluse esitamise tähtaja esimest päeva. See andis taotlejale võimaluse alustada ja ka lõpetada kiviaia ladumine enne eksperdi poolt antavat määrangut. Eelnevat arvestades tuleks seega muuta enama kui viie meetri pikkuse kiviaia taastamise alustamise aega ning edaspidi võib seda teha pärast eksperdi poolt kohapealse kontrolli käigus antud kiviaia määrangut.

Kuigi antud sättes viidatakse sellele järgneva paragrahvi sättele, on see § 7 lõike 2 mõtteterviklikkuse huvides vajalik.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks § 5 lõige 5, kuna seal varem sätestatu on nüüd muudetud kujul viidud § 4 lõikesse 5.

Punktiga 5 sõnastatakse uuesti § 7 lõike 2 teine lause. Määruse rakendamise käigus on ilmnenu ka vajadus kiviaias või kiviaia ja põllumajandusmaa piiri vahelisel alal puude ja põõsaste olemasolu korral nende jätmise või eemaldamise määramiseks, mistõttu on eksperdi poolt antava kiviaia määrangu ulatust laiendatud.

Punktiga 6 täiendatakse § 9 toodud taotluse hindamise kriteeriume. Määruse eelnõu annab edaspidi võimaluse olukorras, kus kõigi taotluste rahastamise summa ületab toetatava tegevuse eelarve, eelistada taotluse hindamise kriteeriumite kaudu toetuse maksmist kiviaia kohta, mis asub Vabariigi Valitsuse 10. veebruari 1998. a määrusega nr 30 “Rebala muinsuskaitseala põhimääruse ja piiri kinnitamine” kinnitatud alal. Eestis on 12 muinsuskaitseala, mille hulgas Harjumaal Jõelähtme vallas asuv Rebala muinsuskaitseala on ainuke kultuurimälestisi koos maastikuga kaitsev ala (ülejäanud on vanalinnad ja asulakeskused). Kaitseala eesmärgid on Eesti põhjarannikul asuva ainulaadse, suure teadusliku ning kultuurilise väärtusega ajaloolise põllumajandusmaastiku ning seda kujundavate elementide (ehitus- ja loodusemälestised) säilitamine ja kaitse. Samuti võimaluste loomine kultuurimälestiste ja looduse kompleksseks, süstemaatiliseks uurimiseks ajaloo- ning loodusteaduste alal. Rebala on suurima arheoloogiamälestiste tihedusega piirkond Eestis. Arvestades muististe erakordset rohkust Eesti ühel vanimal maaviljelusmaastikul on Rebalas tegemist omalaadse agraarajaloolise kaitsealaga. Tähelepanuväärne ja ainulaadne seejuures on asjaolu, et mälestised paiknevad ligi kahe ja poole aastatuhande vanusel maastikul, mis on meie päevini põhiosas säilinud.

Punktiga 7 asendatakse § 12 lõikes 1 tekstiosa “§-s 4” tekstiosaga “§ 4 lõigetes 1–4”, kuna § 4 tuli juurde üks lõige ning seetõttu tervele §-le 4 viidata ei ole enam võimalik, kuna siinkohal on mõeldud § 4 lõigetes 1–4 sätestatud nõudeid.

Punktiga 8 muudetakse § 12 lõike 4 punkti 1 sõnastust, täpsustades, et taotleja peab tagama sama paragrahvi lõike 1 kohaselt taastatud (§ 4 lõigetes 1–4 sätestatud nõuetele vastav ning taotleja ja kavandatava tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimisel eksperdi antud kiviaia määrangu kohane kiviaed) kiviaia säilimise vähemalt viie aasta jooksul arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Kehtivas redaktsioonis oli toodud, et taotleja peab tagama kiviaia säilimise, kuid ei olnud täpsustatud, millise kiviaia säilimise peab taotleja tagama. Sätte täpsustus annab PRIA-le õiguse nõuda, et kiviaed või selle põllumajandusmaaga piirnev osa ei oleks vahepealse aja jooksul võssa kasvanud, samuti tuleb vajaduse korral kiviaed parandada.

Punktiga 9 kehtestatakse lisa 1 uues sõnastuses. Taotleja, kes soovib toetust taotleda Rebala muinsuskaitsealal asuva kiviaia taastamiseks, teeb toetuse taotlusel vastavasse lahtrisse ka sellekohase märke. Taotluse kinnitamise osa on täiendatud punktiga, kus taotleja peab

kinnitama, et ta ei kavatses kasutada kiviaia taastamiseks kive, mis on võetud määruses toodud nõuetele mittevastavatest kohtadest.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigustikule

Määruse eelnõu on kooskõlas komisjoni määrusega (EL) nr 65/2011, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 rakendamise üksikasjalikud eeskirjad seoses kontrollimenetluse rakendamisega ning nõuetele vastavusega maaelu arengu toetusmeetmete osas (ELT L 25, 28.01.2011, lk 8–23), nõukogu määrusega (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40) ning komisjoni määrusega (EÜ) nr 1290/2005 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta (ELT L 209, 11.08.2005, lk 1–25).

4. Määruse mõjud

Muudatused on tingitud meetme rakendamise käigus selgunud vajadusest teatud sätteid täpsustada või asjakohasemaks muuta. Muudatus, mis on seotud kiviaia põllumajandusmaaga piirnemisega, annab võimaluse toetust näiteks taotleda ka olukorras, kus kiviaia ja põllumajandusmaa piiri vaheline kuni viie meetrine ala on võsas. Toetusega tuleb kiviaia määrangu kohaselt sellelt maalt võsa eemaldada. Määrusega muudetakse ka aega, millest arvates võib kiviaeda viiest meetrist enam laduda. Selle muudatusega välistatakse olukord, kus taotleja saab eksperdilt kiviaia määrangu kaudu teada, et kiviaed, mis on enne määrangu andmist tehtud, ei vasta nõuetele.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Maaelu arengu toetusi rahastatakse arengukava 2. ja 4. telje puhul 80% ulatuses Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist ning 20% ulatuses Eesti riigi muudest tuludest. Toetuse maksmine on aastatel 2007–2013 jaotatud kolme eelarvevooru vahel, iga vooru eelarve on ca 1,28 miljonit eurot. Arengukava raames on taotlusi vastu võetud seni kahel korral, 2008. a lõpus – 2009. a alguses ja 2010. aasta augustis. Kolmas ja selle perioodi viimane taotlusvoor on kavandatud korraldada 2012. aasta veebruaris.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse õigusaktide eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Kultuuriministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile ja Rahandusministeeriumile.

Määruse eelnõu saadetakse ettepanekute saamiseks ka arengukava seirekomisjonile.